

II. SVĚTOVÁ VÁLKA

DĚJINY 20. STOLETÍ

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Číslo projektu: CZ.1.07./1.5.00/34.0938 Název projektu: Zlepšení podmínek pro vzdělávání na SUŠ, Ostrava

ČÍSLO DUM: VY_32_INOVACE_OBN_3_39

Základní charakteristika

- 1939-1945
- Nejslavnější válka, nejvražednější válka v dějinách
- Válka ideologií (fašismus, nacismus, komunismus, liberální demokracie)
- Typicky evropský konflikt se rychle rozrostl na další kontinenty
- Bombardování civilistů – např. kobercové nálety
- Holocaust
- První (a zatím poslední) užití jaderné pumy (Hirošima, Nagasaki)
- Hlavní agresoři (prohráli): Německo, Itálie, Japonsko
- Vítězové (válka se jim vyplatila): USA, SSSR
- Dnes – množství literatury, filmů, fanoušků

Německá agrese ještě před válkou

- **OBSAZENÍ PORÝNÍ** březen 1936 – cvičná agrese proti Francii, obsazení demilitarizovaného pásma, západ nezareagoval
- **ANŠLUS RAKOUSKA** březen 1938 – Hitler pohltit Rakousko
- **MNICHOV** září 1938, Hitler získal Sudety diplomaticky (nepotřeboval realizovat plán GRÜN)
- **VYHLÁŠENÍ PROTEKTORÁTU** Čechy a Morava březen 1939 – tomu už se nebylo jak bránit, ihned po odtržení Slovenska vzal Němec Čechy „pod svou ochranu“
- VB + F na tyto agrese nezareagovaly, dodržovaly politiku **APPEASEMENTU** (nezasahování)

Začátek – přepadení Polska

- Pozn. *Samotné válce předcházelo množství mezinárodních spojení a dohod o případné válečné pomoci, mezi Něm. a SSSR o neútočení (viz prezentaci Politika kolektivní bezpečnosti)*
- **1. 9. 1939 přepadl Hitler Polsko bez vyhlášení války** (za záminku sloužilo podvržené přepadení něm. vysílače)
- **17. 9. 1939 vstoupili z druhé strany do Polska Sověti** (Polsko prý přestalo existovat a SSSR vezme východní obyvatele pod svou ochranu)
- Hitler se Stalinem byli na dělení Polska předem domluveni (tajný dodatek paktu Ribbentrop-Molotov)
- Při obraně proti Hitlerovi padlo na 70 000 Poláků
- Sem spadá známá polská bolest zvaná **KATYŇSKÝ MASAQR** (Sověti zajali cca 22 000 polských důstojníků a inteligentů, po nichž se následně „slehla zem“, Stalin odpověděl Polákům, že jejich elity ze zajetí utekly, ještě během války však Němci odhalili veliké masové hroby, nejvíce v Katyňském lese, zodpovědnost za katyňské vraždy pak Stalin „hodil“ na Hitlera, s čímž muselo žít Polsko až do pádu režimu 1989), dodnes je Katyň třaskavé téma v polsko-ruských vztazích

„Podivná válka“ (září 1939 – květen 1940)

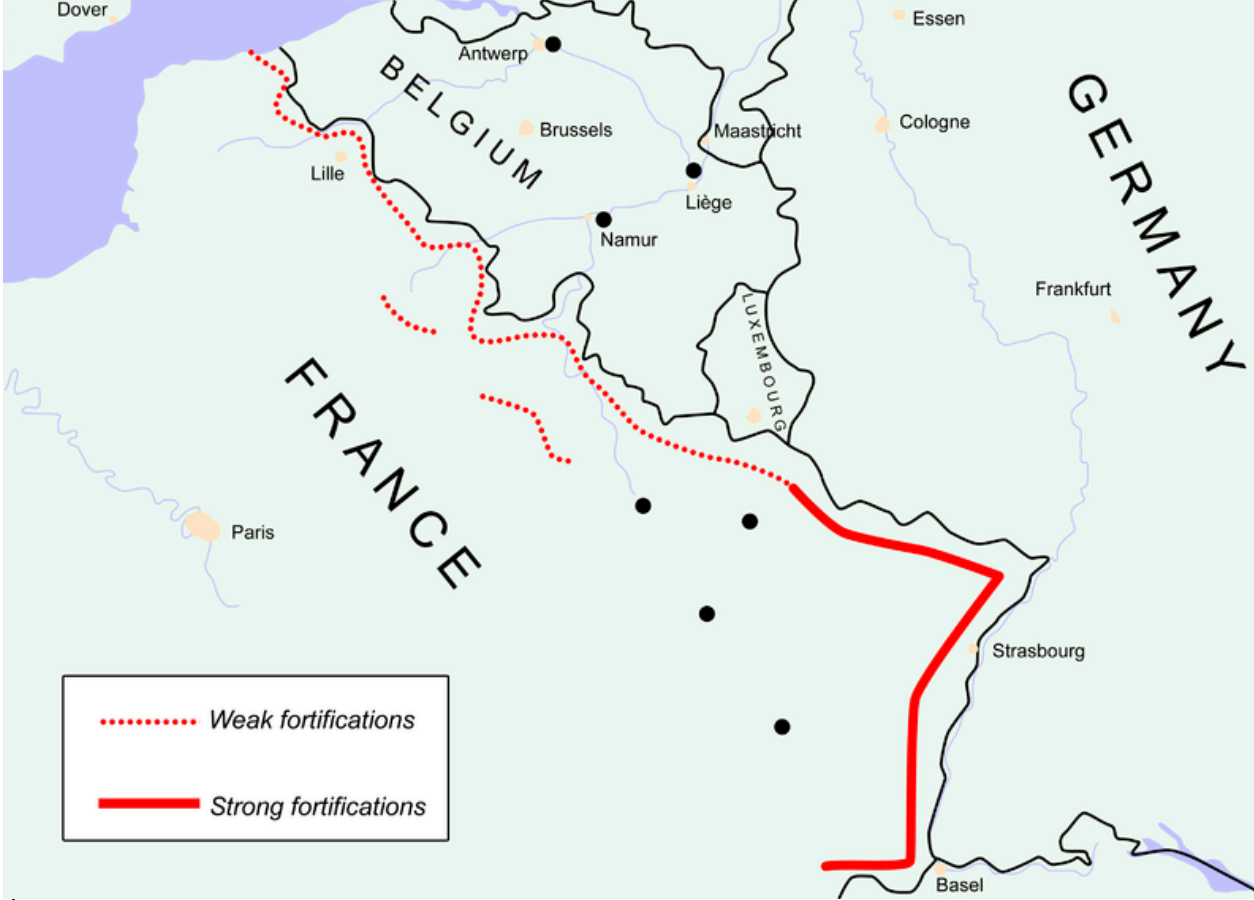
- VB + F zareagovaly na přepadení Polska vypovězením války, shromáždily vojenské síly na západní frontě a vyčkávaly (proč??)
- Německo + SSSR zatím živě jednají a BLESKOVĚ si porcují Evropu
 - Hitler: Dánsko, Norsko + přesunuje síly na západ
 - Stalin: pobaltské republiky, část Maďarska, bitva o FINSKO („zimní válka“) – Finové se tentokrát ubránili, později spolupracovali s Hitlerem
- Tyto události otřásly s veřejným míněním ve VB (Chamberleinoва vláda přinucena odstoupit), vystřídal ho WINSTON CHURCHILL (slavný rozhlasový projev)
- V tu dobu Němci vpadli do BeNeLuxu

Projev W. Churchilla, 4. června 1940,

stáhněte ilustrační fotografii

Útok na Francii (květen-červen 1940)

- Trval jen 32 dní (během tažení mnoho bitev)
- Ze severu zaútočili Němci + z jihovýchodu Italové (obrovské vítězství OSY)
- Třetí říše se předvedla jako vojenská mocnost, metoda **BLITZKRIEG**, užili tanky, letadla a výsadkáře
- **Francie padla**, zůstal jen symbolický zbytek s centrální vládou ve Vichy a kolaborantským režimem
- Británii zachránila její ostrovní poloha, spojence zachránila před totální katastrofou evakuace z přístavu Dunkerque
- Kapitulaci podepsali Francouzi v Compiègne v železničním vagónu

Maginotova linie Francouze zklamala,

zdroj:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/0/0b/Maginot_Line_In-en.PNG

1.5.2014

Bitva o Anglii (červenec-říjen 1940)

- Churchillova vláda byla ostře protinacistická „cílem britské politiky je zničení nacismu“
- **LETECKÁ BITVA nad Británií** a kanálem La Manche (*Luftwaffe x Royal Air Force*)
- Německým cílem bylo zničit/ oslabit královské letectvo, získat leteckou převahu a zaútočit na VB přes moře
- Koncem října pokus vzdali, později dostalo německé letectvo jiné cíle
- Británie měla lepší letadla, významně využila vynález RADARU
- V bitvě o Anglii se široce uplatnili i čeští letci

Afrika a Balkán (podzim 1940 – jaro 1941)

- **Mussolini se snažil Německu vypomáhat**, síly své armády však opakovaně přeceňoval, po vlašném úspěchu ve Francii si „vzal na starosti“ Afriku
- **Zájmy v severní Africe byly stejné jako za kolonialismu**
- Musollini zahájil bitvu o Egypt ve snaze ovládnout Suezský průplav a postupovat na Blízký východ, katastrofální porážka britskými silami
- V únoru 1941 poslal do Afriky Hitler posily, spojenci však útoky osy střídavě odráželi, fronta se přelévala od Tunisu k Egyptu a zpět (na jaře 1943 už byla Afrika pro osu jasně ztracená)
- Po neúspěchu nad Británií přesunul **Hitler** síly na jihovýchod a **obsadil postupně celý Balkán** (který ještě neměl Stalin) – zvláště Jugoslávii a Řecko

Útok na SSSR (plán BARBAROSSA)

- **Hitler zaútočil na SSSR 22. 6. 1941 bez vyhlášení války** (důvodem byla obava ze Stalina, až zesílí), nasadil 80% svých branných sil
- Stalin byl krajně překvapen (dokonce si myslel, že jde o omyl)
- Německý Wehrmacht měl velkou převahu, východní fronta se roztáhla od severu k jihu (Od Severního ledového oceánu až k Černému moři), 190 divizí (3 700 tanků + 5 000 letadel, asi 3 000 000 vojáků) postupovalo rychlostí 50-60 km/den, cestou obsadil Litvu, Lotyšsko, Bělorusko, západ Ukrajiny
- Rusové podruhé použili Kutuzův manévr, **Stalin se sám postavil do čela Státního výboru obrany**, obyvatelstvo v obsazených územích vyznáno k partyzánskému boji
- Cílem 3 velká města:
 - **MOSKVA**
 - **LENINGRAD**
 - **STALINGRAD**
- **VB + USA nabídly SSSR vojenskou pomoc**, díky jejich pomoci se Hitler v Rusku „zaseknul“, v zimě 1941/42 se začaly síly vyrovnávat

Plán Barbarossa, zdroj:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/36/Operation_Barbarossa_corrected_border.png

1. 5. 2014

Leningrad, Moskva, Stalingrad

- **LENINGRAD** byl obklíčen (blokáda trvala 16 měsíců), v zimě se dařilo město zásobovat přes zamrzlé Ladožské jezero, v lednu 1943 sovětská armáda blokádu prolomila
- Na **MOSKVU** směřoval hlavní německý nápor (těžké boje o Smolensk a další města), Němci se přiblížili k Moskvě na 20 km, zimy využili Sověti k protiútoky, zatlačili Wehrmacht o 400 km na západ
- Bitva o **STALINGRAD** (VOLGOGRAD) byla nejtěžší bitvou II. světové války, v srpnu 1942 se armáda maršála Pauluse dostala až do centra, kde Sověti bránili každou ulici a každý dům, nakonec se Němci vzdali (ztratili zde skoro čtvrt milionu mužů), **STALINGRAD byl rozhodujícím OBRATEM ve válce**
 - Odvetou za Stalingrad měla být největší **TANKOVÁ BITVA** u Kurského oblouku 1943, kde Němci prohráli

Japonsko-americká válka

- V prosinci 1941 vstoupilo do války proti USA Japonsko (už před válkou série japonských agresí v Číně a Koreji)
- Nenápadně se přiblížili k Havajským ostrovům a přepadli největší americkou námořní základnu PEARL HARBOR
- Následujících 6 měsíců japonského úspěchu
 - Ovládli obrovský prostor v tichomoří
 - Získali Hongkong, Singapur, také množství nepodstatných ostrovů
 - Chystali se ovládnout Austrálii
- V létě 1942 je Američani zastavili
 - Velká námořní bitva v Korálovém moři
 - Bitva u ostrova Midway
- Japonci nasazovali do války sebevražedné útoky KAMIKAZE (převážně letecké)

Protiválečná (protihitlerovská) koalice

- Tzv. **Velkou trojku** tvořily: **USA** (Roosevelt) + **VB** (Churchill) + **SSSR** (Stalin)
- + protinacistické odboje v okupovaných územích
- Koalice vznikla na základě tzv. Atlantické charty (vyjadřovala odhodlání zničit fašismus) v roce 1942
- V letech 1943-1945 se sešli několikrát
- Dohodli koordinovaný postup v závěrečné fázi války
- Naplánovali vylodění ve Francii i zatlačení Japonců zpátky na domovské ostrovy
- **Už v létě 1943 se spojenci vylodili na Sicílii a zničili Mussoliniho fašistický režim** (Hitler však bránil Itálii až do března 1944)
- Zároveň Stalin vytlačil Němce z Ruska až k Dněpru

Velká trojka,

stáhněte ilustrační foto (portréty vůdců)

Vylodění v Normandii, pád Německa

- V červnu 1944 se spojenci **vylodili v Normandii** (Francie) a **otevřeli** novou, **západní frontu**, prolomili Hitlerův Atlantický val
- Postupovali Evropou, osvobozovali obsazené země a blížili se k Berlínu (VB+USA ze západu, SSSR z východu)
- V létě 1944 se plukovník von Stauffenberg pokusil o atentát na Hitlera (devátý a poslední pokus), dal mu granát do aktovky, führer však přežil nezraněn
- Na přelomu let 1944/1945 bylo již Německo obklíčeno ze všech stran
- Poslední naděje vkládal Hitler do tzv. **TAJNÉ ZBRANĚ**
- Velká trojka se dohodla na rozdělení dobytého Německa do několika okupačních pásem
- 30. dubna **zemřel Hitler sebevraždou**
- **VŠEOBECNOU KAPITULACI** podepsal velkoadmirál Dönitz 7. května v Remeši a **8. května 1945 v Berlíně**
- **8. květen je datem konce II. světové války v Evropě** (ještě 9. května však probíhaly poslední boje v severozápadních Čechách)

Vylodění v Normandii a Hitlerův Atlantický val,

odkaz na článek: http://cs.wikipedia.org/wiki/Atlantick%C3%BD_val 2. 5. 2014

stáhněte mapku k vylodění z Normandie

Útok na Hirošimu

- I po květnu 1945 zůstávali Japonci v tvrdém odporu
- Stalin vypověděl závazek bojovat s Japonskem, Američané se museli Japonců „ujmout“ sami
- Útok na samotné japonské ostrovy by neúměrně prodloužil válku (Japonci houževnatě bránili kdejaký pustý ostrůvek v Tichomoří, jek by asi bránili Japonsko?)
- **US prezident TRUMAN se rozhodl použít ATOMOVOU BOMBU**
- **Bombardování měst HIROŠIMA a NAGASAKI (6. a 9. srpna 1945 vždy po jedné bombě, Little Boy a Fat Man)**
- Obyvatelstvo americkou výzvu k evakuaci ignorovalo
- Škody byly asi 3x větší, než byly odhady tvůrců bomb. Při explozi v Hirošimě, jejíž síla se dá přirovnat k výbuchu 20 000 tun TNT, bylo usmrceno na 70 000 lidí. Někteří z nich se vypařili, jelikož teplota terénu v místě výbuchu překonala 9 000°C. Tlaková vlna byla tak obrovská, že mnohým obětem strhal výbuch a žár oděv i kůži a ještě do vzdálenosti tří kilometrů utrpěli lidé obrovské popáleniny.
- Na programu Manhattan spolupracoval i A. Einstein a český fyzik
- **Japonsko KAPITULOVALO 2. 9. 1945 = KONEC II. světové války**

Útok na Hirošimu a Nagasaki,

odkaz na fotografie:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Atomov%C3%BD_v%C4%9Bk#mediaviewer/Soubor:The_patient%27s_skin_is_burned_in_a_pattern_corresponding_to_the_dark_portions_of_a_ki_mono_-_NARA_-_519686.jpg

2. 5. 2014

Výsledky II. světové války

- Mrtví: (celkem **60 000 000**)
 - Asi 20 000 000 vojáků
 - Asi 40 000 000 civilistů
 - Miliony zraněných, osiřelých, ztracených, invalidních...
- Většina německých, ruských, polských **měst v rozvalinách**
- **Rozvrácená ekonomika Evropy**
- Zaminovaná pole, nedostatek potravin (poukázkový systém přidělu potravin)
- Soudní procesy s německými válečnými zločinci – **NORIMBERSKÝ PROCES**
- Popravy „regionálních“ fašistů a nacistů (u nás C. H. Frank)
- Evropou se šíří komunistické iluze o sociálně spravedlivém světě

Výsměch lidství

- II. světová válka se uchylovala k **nehumánním a lidsky zcela nepřipustným způsobům** boje a likvidace nepřátel, neodpustitelné jsou vraždy civilistů (asi 40 000 000)
- Největšími hříchy byly:
 - **HOLOCAUST**
 - **PLOŠNÉ BOMBARDOVÁNÍ MĚST** („**kobercové nálety**“ užívaly obě strany, cílem bylo ochromit provoz ve městě na co nejdélší dobu, užívalo se také zápalné bombardování, řada evropských měst byla srovnána se zemí (Varšava, Drážďany, Hamburk hořel 14 dní)
 - **UŽITÍ ATOMOVÉ ZBRANĚ** (od té doby se mu lidstvo vyhýbá, zažili jsme jen jaderné testy v pustinách/ v podzemí a výbuch jaderné elektrárny Černobyl r. 1986)
- Důsledkem je „únava z vojenství“, v Evropě výsměch válečné kultuře, změna hodnot (statečnost-šílenství, szabělost-rozumnost), kosenzus pravidel „správného válčení“ (chrání OSN)

Britské letectvo si kobercové bombardování poprvé úspěšně vyzkoušelo v noci z 28. na 29. března 1942, kdy se terčem masivního náletu stal severoněmecký Lübeck. O život tehdy přišlo přes 300 osob, pouhý zlomek z celkového počtu obětí, které si taktika plošného bombardování během války vyžádala. A škody? Centrem lübeckého Starého města se ráno táhl 300 metrů široký pás poničených budov, z nichž na 1 500 bylo zcela zničeno a dalších 2 000 těžce poškozeno. Během čtyř hodin přišlo o střechu nad hlavou 15 tisíc obyvatel,

Holocaust (Šoa)

- „Zápalná oběť“
- **Organizovaná likvidace zvláště Židů za II. světové války**
 - Koncetrace do **ghett** (snaha „sesbírat“ Židy z celé Evropy) (Lodž, Lvov, Varšava, u nás ghetto v Terezíně)
 - **Koncetrační tábory** (pracovní tábory, válečný průmysl) (Dachau, Mauthausen, Sachsenhausen, Buchenwald, Osvětim I, ...)
 - 1942 – konference ve Wannsee – **konečné řešení židovské otázky**
 - **Vyhlazovací tábory** (střelecké popravy, oxid uhelnatý, cyklon B) na území zabraného Polska (Treblinka, Chelmn, Osvětim-Březinka, Majdanek, Belzec)
- **Bilance:**
 - **6 000 000 Židů (třetina národa)**
 - **250 000 Romů**
 - Dále: Rusové, Poláci, homosexuálové, Svědkové Jehovovi, komunisté
- V Osvětimi působil lékař **Dr. Mengele** (experimentoval na lidech – genetika (zkoumal dvojčata), co člověk vydrží (reakce na bolest fyzickou/citovou), rasa (lze změnit barvu očí?), stáhněte mapku Holocaustu

Otázky a úkoly

1. Jmenujte důvody vypuknutí II. světové války.
2. Které mocnosti stály proti sobě a jaký byl jejich cíl?
3. Jak se podařilo Hitlerův postup zastavit?
4. Vysvětlete výjimečnost útoku na Hirošimu.
5. Co byl holocaust, co o něm víte?
6. Kdo vyhrál II. světovou válku?
7. Jak se Evropa z této války poučila?

Literatura a zdroje

- ČAPEK, V., PÁTEK, J. *Dějepis pro střední odborné školy*. Praha: Scientia, 2010.